BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTI TARBIYACHILARINING SALOHIYATINI BAHOLASHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Xabibullayeva Sarvinoz
Sirdaryo viloyati pedagogik mahorat Aniq, tabiiy fanlar, maktabgacha, boshlang‘ich va maxsus ta’lim metodikalari kafedrasi katta o‘qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada barqaror rivojlanish sharoitida maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarining kasbiy salohiyatini baholash masalalari keng yoritilgan. Tarbiyachilarning pedagogik, psixologik va innovatsion kompetensiyalarini aniqlash, baholash mezonlari, zamonaviy yondashuvlar va monitoring tizimlari tahlil qilingan. Shuningdek, baholash jarayonining o‘ziga xos xususiyatlari, uning samaradorlikka ta’siri hamda rivojlanish strategiyalari ko‘rsatib berilgan.

Kalit so‘zlar: barqaror rivojlanish, maktabgacha ta’lim, tarbiyachi salohiyati, kompetensiya, baholash mezonlari, monitoring, pedagogik mahorat, innovatsion yondashuv, professional rivojlanish.

Bugungi globallashuv davrida ta’lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri — sifatli, raqobatbardosh va har tomonlama rivojlangan shaxsni tarbiyalashdir. Bu jarayonning ilk va eng muhim bosqichi maktabgacha ta’lim hisoblanadi. Shu sababli maktabgacha ta’lim tashkilotlarida faoliyat yuritayotgan tarbiyachilarning kasbiy salohiyati, bilim va ko‘nikmalari alohida ahamiyat kasb etadi.

Barqaror rivojlanish sharoitida esa pedagoglardan nafaqat an’anaviy bilimlar, balki zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash, kreativ fikrlash, muammolarni hal qilish va innovatsion

yondashuv talab etiladi. Shu nuqtai nazardan, tarbiyachilar salohiyatini baholash tizimi ham yangicha yondashuvni talab qiladi.

Bugungi kunda ta’lim tizimini modernizatsiya qilish va uning sifatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, maktabgacha ta’lim tizimi uzluksiz ta’limning boshlang‘ich bosqichi sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Shu bois ushbu tizimda faoliyat yuritayotgan tarbiyachilarning kasbiy salohiyati, ularning bilim va ko‘nikmalari, pedagogik mahorati ta’lim sifatini belgilovchi asosiy omillardan biri sanaladi. Barqaror rivojlanish sharoitida esa ta’lim tizimi oldiga yangi talablar qo‘yilmoqda, ya’ni pedagoglardan nafaqat an’anaviy bilimlar, balki innovatsion yondashuv, kreativ fikrlash, axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish va o‘z ustida doimiy ishlash talab etiladi. Shu nuqtai nazardan, tarbiyachilar salohiyatini baholash tizimini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Tarbiyachi salohiyati deganda uning kasbiy faoliyatni samarali amalga oshirish uchun zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma, malaka va shaxsiy sifatlar majmui tushuniladi. Ushbu salohiyat pedagogik, psixologik, metodik va kommunikativ kompetensiyalarni o‘z ichiga oladi. Pedagogik kompetensiya tarbiyachining ta’lim-tarbiya jarayonini to‘g‘ri tashkil eta olishi bilan bog‘liq bo‘lsa, psixologik kompetensiya bolalarning yosh va individual xususiyatlarini inobatga olgan holda ular bilan samarali muloqot qilishni anglatadi. Metodik kompetensiya zamonaviy o‘qitish usullari va texnologiyalarini qo‘llashni nazarda tutadi, kommunikativ kompetensiya esa ota-onalar va jamoa bilan hamkorlikni ta’minlaydi. Barqaror rivojlanish sharoitida ushbu kompetensiyalarning uyg‘unligi muhim ahamiyatga ega.

Tarbiyachilar salohiyatini baholash jarayoni ta’lim sifatini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Baholash orqali pedagogning kuchli va zaif tomonlari aniqlanadi, uning kasbiy rivojlanish yo‘nalishlari belgilanadi hamda ta’lim-tarbiya jarayonining samaradorligi oshiriladi. Shu bilan birga, baholash jarayoni faqat nazorat qilish vositasi emas, balki rivojlantiruvchi mexanizm sifatida ham xizmat qilishi lozim. Ya’ni baholash natijalari asosida tarbiyachilarga metodik yordam ko‘rsatish, malaka oshirish imkoniyatlarini yaratish muhimdir.

Barqaror rivojlanish sharoitida tarbiyachilar salohiyatini baholash o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lib, u komplekslik, uzluksizlik, individuallik, shaffoflik va rivojlantiruvchi xarakter bilan ajralib turadi. Kompleks yondashuv baholash jarayonida nafaqat bilim darajasi, balki amaliy faoliyat, shaxsiy sifatlar va innovatsion yondashuvlar ham hisobga olinishini anglatadi. Uzluksizlik esa baholashning doimiy ravishda olib borilishini va pedagogning rivojlanish dinamikasini kuzatishni ta’minlaydi. Individuallik har bir tarbiyachining shaxsiy xususiyatlari va imkoniyatlarini inobatga olishni talab qiladi. Shaffoflik esa baholash mezonlarining aniq va tushunarli bo‘lishini ta’minlaydi.

Zamonaviy ta’lim tizimida tarbiyachilar salohiyatini baholashda turli usullar qo‘llanilmoqda. Jumladan, portfolio usuli pedagogning yutuqlari va faoliyat natijalarini tizimli ravishda aks ettirish imkonini beradi. Kuzatuv usuli orqali tarbiyachining real faoliyati tahlil qilinadi. Test va so‘rovnomalar nazariy bilimlarni aniqlashga xizmat qiladi. O‘z-o‘zini baholash esa pedagogning refleksiv ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, 360 darajali baholash usuli orqali rahbar, hamkasblar va ota-onalar fikri asosida kompleks baho beriladi. Ushbu usullarni uyg‘un holda qo‘llash baholashning obyektivligini ta’minlaydi.

Amaliyotda tarbiyachilar salohiyatini baholash jarayonida ayrim muammolar ham uchrab turadi. Jumladan, baholashning subyektivligi, mezonlarning aniq belgilanmaganligi, zamonaviy baholash usullarining yetarli darajada joriy etilmaganligi hamda ayrim pedagoglarning baholash jarayoniga nisbatan salbiy munosabati kuzatiladi. Bu muammolarni bartaraf etish uchun baholash tizimini takomillashtirish, aniq mezonlar ishlab chiqish va pedagoglarning motivatsiyasini oshirish zarur.

Tarbiyachilar salohiyatini rivojlantirish va baholash tizimini takomillashtirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish, malaka oshirish tizimini kuchaytirish, innovatsion faoliyatni qo‘llab-quvvatlash hamda rag‘batlantirish mexanizmlarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Bu esa o‘z navbatida maktabgacha ta’lim tizimida sifat ko‘rsatkichlarini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, barqaror rivojlanish sharoitida maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarining salohiyatini baholash ta’lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Baholash jarayoni zamonaviy talablarga mos ravishda tashkil etilishi, kompleks va rivojlantiruvchi xarakterga ega bo‘lishi lozim. Shu asosda tashkil etilgan baholash tizimi pedagoglarning kasbiy o‘sishini ta’minlaydi, ularning faoliyat samaradorligini oshiradi va natijada barkamol avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni
2. “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi
3. Maktabgacha ta’lim va tarbiya davlat standarti
4. Pedagogika nazariyasi va tarixi (darslik)
5. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar — o‘quv qo‘llanma
6. Xalqaro ta’lim tashkilotlari materiallari (UNESCO hisobotlari)
7. Kompetensiyaviy yondashuv asoslari bo‘yicha ilmiy maqolalar
8. Maktabgacha ta’lim metodikasi bo‘yicha ilmiy adabiyotlar